

Galpert Tilda A Családjával

Ez is egy családi kép. Az első sorban balra ül Áron bátyám, mellette anyánk és Margit nővérem, ölében a kisfiával. Hátról állok én és az öcsém, Smil [Sámuel]. A kép 1939-ben készült, Munkácson. 1938 novemberében, húsz esztendő után visszatértek a magyarok [lásd: első bécsi döntés], és én kimaradtam az iskolából, mert az oktatás ettől fogva pénzbe került, anyám pedig nem tudott fizetni. 1939 áprilisától Roth nagybácsikám gyárában lettem gyári munkás. (Roth anyám húgának, Perlnek volt a férje.) A gyárban füzeteket, számviteli könyveket, zacskókat stb. gyártottak. Öt évig dolgoztam itt, 1944 áprilisáig, amíg be nem jöttek a németek [Magyarországot 1944. március 19-én szállták meg a németek. Lásd: Magyarország német megszállása. -- A szerk.]. Tizenöt éves koromtól fogva naponta tíz és fél órát dolgoztam, nem volt valami könnyű. A munka nehéz volt, mindig állva dolgoztunk. A munkások zöme zsidó volt. A legjobb barátnőm egy zsidó lány, Frida volt, akivel a gyárban ismerkedtem meg. Áron bátyám egy üvegcsiszoló műhelyben dolgozott anyám bátyjánál, Jankelnél. Fülöp bátyám a kereskedelmi akadémia elvégzése után egy Munkács körzetében levő kis faluban, Hátmegen tanítóskodott. Hugó először egy munkácsi szabónál tanult, aztán szabó lett. Sámuel, azaz Smil még iskolás volt. 1939-ben elkezdődött a háború Lengyelországban. Az élet a magyarok alatt nagyon nehéz lett. Minden nagyon drága volt, majdhogynem éhen haltunk. De a legszörnyűbb időszak 1941-ben kezdődött, amikor Németország megtámadta a Szovjetuniót. Magyarország Németország szövetségese volt. Majdnem minden élelmiszert jegyre adtak [lásd: jegyrendszer Magyarországon]. A zsidóknak nem adtak élelmiszerjegyet [A közellátási hivatalok sokszor hátrányosan megkülönböztették a zsidókat, itt is erről lehetett szó. Ez elsősorban azt jelentette, hogy a zsidó kereskedők nehezebben jutottak hozzá az áruféleségekhez. De a zsidó lakosság is megkapta az élelmiszerjegyeket. - A szerk.]. A feketepiacon mindent meg lehetett venni, csak nagyon drágán, számunkra elérhetetlen volt. Emlékszem, egyszerűen éheztünk. Valószínűleg éhen is haltunk volna, ha nem lett volna a nővérem, Margit. Margit otthon dolgozott. Nagyon művelt volt, tökéletesen tudott franciául és németül, bármilyen iratot le tudott fordítani, amit hoztak neki. Margit fordított, kérvényeket írt, bármilyen munkát megcsinált, olyan volt, mint egy 'földalatti' ügyvéd. Kitűnően hegedült. Istenem,

milyen tehetséges volt! És nem keresett rosszul, néha még nekem is jutott a munkájából. Olykor jöttek emberek vidékről, és nem tudták, hova kell menni beadni a kérvényt. Adtak nekem valami aprót, hogy vigyem el a kérvényüket, és adjam le a városi hivatalokba. 1943 különösen szörnyű év volt, nagyon éhezünk. Kenyér helyett kukoricalisztet vettünk, ami sokkal olcsóbb volt. Kukoricalepényt csináltunk, az volt a fő táplálékunk. 1944 áprilisában bezárták Roth gyárát, ahol dolgoztam. Az összes munkácsi zsidót gettóba zárták. Munkácson két gettót létesítettek. Nekünk nem kellett átköltöznünk, mert a mi utcánk az egyik gettó közepére esett. Margit nővérem a fiával, aki akkor kilenc éves volt, a másik gettóba került. Egyáltalán nem tudtunk érintkezni egymással, mivel mindkét gettó körül volt kerítve, a kerítés mentén pedig járőrök voltak. Mi anyámmal és a legkisebb testvéremmel, Smillel a saját házunkban maradtunk. Egy idő után kezdték mondogatni, hogy koncentrációs táborba visznek minket. Aztán hivatalosan is fölszólítottak, hogy készítsünk össze valamennyi élelmet az útra, de ne sokat. Aztán a gettó összes lakóját beterelték egy téglagyárba. És ott, a téglagyár udvarán, nem is tudom, hány napot a szabad ég alatt töltöttünk. Onnan a vagonokhoz hajtottak minket, és Auschwitzba szállítottak. Zsúfolt vonaton utaztunk körülbelül egy hétig. Ételt egyáltalán nem kaptunk az úton. Ez 1944 áprilisában volt [A munkácsi zsidókat május 19-24. között deportálták, kilenc transzportban. - A szerk.]. Amikor megérkeztünk a koncentrációs táborba, fogalmunk sem volt, hogy hova érkeztünk. Később tudtam meg, hogy Auschwitzba.